

Sammanfattning

Sverige skulle må bra av en skattereform. Sedan den genomgripande reformen 1990–91 har **omvärlden förändrats** i stora kliv. Globalisering och digitalisering har gjort skattebaserna rörligare och den internationella skattekonkurrensen hårdare. Sverige har blivit medlem i EU; delar av Sveriges skattesystem avgörs därmed numera i samråd med EU eller står under EU-rätten. Miljö- och klimatfrågorna har blivit viktigare och skattesystemet förväntas bidra till utvecklingen mot ett hållbart samhälle.

Till detta ska läggas **akuta svenska samhällsproblem** som utanförskap och bristande integration samt svag produktivitetstillväxt. Dessutom har coronapandemin krävt liv och försvagat de offentliga finanserna. Skattesystemet måste i detta läge både finansiera den offentliga sektorn och stimulera framtida ekonomisk omvandling och styrka. Därför behöver Sverige en omstart – där en skattereform blir en grundbult.

Ett system där medborgarna bestämmer mer

Ett väl fungerande skattesystem kännetecknas av några grundläggande principer. Skatt ska tas ut efter **bärkraft**. Företagens och medborgarnas beslut om produktion, investeringar och konsumtion ska inte styras av **skattehänsyn**.¹ Breda och stabila skattebaser ger robust finansiering av den offentliga sektorn med få **snedvridande effekter**. I verkligheten kan systemet inte leva upp till alla ambitioner samtidigt. Målkonflikter uppstår, i synnerhet om man ska rensa i ett system där gamla beslut lagrats på varandra utan hänsyn till helheten. Kompromisser måste göras i den politiska processen. Men vi bör

¹ Det motsäger inte att staten ibland bör använda skatter för att rätta till så kallade externa effekter, till exempel lägga skatt på miljöförstörande verksamhet.

likväl hålla de ovanstående principerna i minnet när vi strax dyker in i den komplexa verkligheten.

Det svenska systemet beskattar arbete hårt men skatt på egendom är låg eller regressiv samtidigt som skatten på konsumtion är komplicerad, med skiftande skattesatser och snåriga avgränsningar. Detta ger märkliga effekter. De höga skattesatserna på arbete driver fram en rad avdrag med effekter som inte alltid är avsedda. Staten drar in en hög andel av medborgarnas arbetsinkomster, samtidigt som staten starkt gynnar eller missgynnar vissa former av boende och viss konsumtion. Så gynnas till exempel boende i dyra och högt belånade ägda bostäder, medan boende i hyreslägenhet missgynnas. Statens val av stöd till vissa varor och tjänster verkar inte alldeles genomtänkt: tandkräm beskattas till exempel dubbelt så hårt som chips och geléråttor, för att ta ett av många, många exempel. Särskilda avdrag för städning och trädgårdsarbete – med specificerade regler för exakt vilka tjänster som ska få lägre skatt – har införts för att kompensera för den höga inkomstskatten.

Ett syfte med en skattereform bör mot denna bakgrund vara att låta medborgarna behålla mer av sina inkomster efter skatt – och samtidigt själva bestämma, utan att styras av skatten, var de vill bo och vad de vill konsumera. Det talar för lägre skatt på arbete, samt en mer enhetlig beskattning av kapital och konsumtion. Samma slutsats följer av ambitionen att skattesystemet ska vara så effektivt som möjligt – det vill säga att snedvridningarna inte ska förorsaka samhällsekonomiska kostnader.

Sänkt skatt på arbete

Sverige skiljer sig alltså från relevanta jämförelseländer på så vis att vi har hög skatt på arbete men låg skatt på egendom. De höga skattesatserna på arbete snedvrider vårt beteende och driver fram undantag och avdrag som gör systemet komplicerat. Lägre skatt på arbete skulle ge ökade arbetsinsatser och starkare drivkrafter för studier och förkovran – vilket gynnar ekonomiskt välstånd och möjliggör

hållfast finansiering av den offentliga välfärden. Jag föreslår således att **skatten på inkomst av tjänst sänks** tvärsöver hela skatteskalan.²

- Brytpunkten för statlig inkomstskatt på tjänst³ höjs kraftigt och skattesatsen för de flesta som ligger över dagens brytpunkt sänks med 15–20 procentenheter – det gynnar den medelklass och övre medelklass vars arbetsinkomster i Sverige beskattas hårdare än i nästan alla andra länder. Högsta marginalsattesats sänks med 5 procentenheter. Åtgärderna sänker kostnaden för att anställa och ökar möjligheterna att konkurrera om kompetens på den internationella arbetsmarknaden. De höjer också den så kallade utbildningspremien – det man kan tjäna på att utbilda sig.
- Inkomstskatten sänks rejält även under brytpunkten. Detta både för att stimulera sysselsättning generellt och för att underlätta integrationen av de som befinner sig i utkanten av den reguljära arbetsmarknaden. I dag reduceras skatten under brytpunkten av ett så kallat jobbskatteavdrag. Jag föreslår att detta ersätts av ett nytt, större **jobbavdrag**. Inkomstagare under ett visst prisbasbelopp får en skattereduktion.⁴ Alla inkomster upp till 95 000 kronor om året blir skattefria. Förslaget ger skattesänkningar för alla förvärsarbetande.
- Även **pensionärer** utan förvärsinkomst får del av skattesänkningen. Att enbart sänka skatten för de förvärsarbetande kan motiveras utifrån att stimulera till ökade arbetsinsatser, men strider mot den förhärskande uppfattningen att pension (bortsett från garantipension) är upparbetad lön och i princip bör beskattas likadant som förvärsinkomst. Pensionärer föreslås därför få höjt grundavdrag.

Att många skattebetalare återfinns i den nedre delen av skatteskalan medför att det är statsfinansiellt kostsamt att sänka skatten där. I de

² När jämförelser görs mellan mina förslag och det rådande skattesystemet avses, om inget annat anges, regler och skattesatser som gällde vid ingången av budgetåret 2020. Skatteförslagen i budgetpropositionen hösten 2020 inkluderas således inte mer än *en passant* i analysen; budgetförslaget kom precis när föreliggande rapport var så gott som färdig och skulle gå i tryck, och jag har därför inte haft möjlighet att justera beräkningarna. Det är dessutom i dagsläget oklart exakt vilka av förslagen som kommer att förverkligas.

³ Den inkomstnivå vid vilken man måste erlägga statlig skatt. I dag är den 509 300 kronor i årsinkomst, efter att det för alla gemensamma grundavdraget dragits bort.

⁴ Formellt är således inte jobbavdraget ett avdrag utan en skattereduktion, på samma sätt som det tidigare jobbskatteavdraget; se vidare i kapitel 3. Jag behåller dock beteckningen ”avdrag” för enkelhetens skull.

inkomstintervallen är arbetsutbudet ofta tämligen okänsligt för mindre skattesänkningar på marginalen. De föreslagna sänkningarna av skatten under brytpunkten måste, för att ge effekt, därför innefatta mer omfattande sänkningar av **genomsnittsskatten**. Enligt förslagen i denna rapport kostar skattesänkningarna under brytpunkten totalt fyra gånger så mycket som de över brytpunkten. Detta är den största skattesänkningen bland mina förslag.

Så stora sänkningar av inkomstskatten betyder att behoven av avdrag för hushållsnära tjänster minskar. Sänkt skatt är bättre än höjda avdrag. Därför innebär mina förslag att den hösten 2020 planerade **utökningen av RUT-avdraget inte bör genomföras**.

Sänkt skatt på inkomst av tjänst betyder att skatteintäkterna (netto, dvs efter hänsyn till ökad sysselsättning, högre inkomster och ökad konsumtion) minskar med ca 13 miljarder kronor för inkomsttagare över brytpunkten. Det nya jobbavdraget under brytpunkten kostar ca 52 miljarder kronor mer än det gamla jobbskatteavdraget, netto. Sammantaget sänks således skatten på inkomst av tjänst med ca 65 miljarder kronor. Eftersom mitt uppdrag innebär att förslagen ska vara statsfinansiellt neutrala måste detta belopp tas in någon annanstans.

Inkomstskatterna bör också bli mer transparenta. Medborgarna ska kunna se och förstå vad de faktiskt betalar till det gemensamma. Därför bör **arbetsgivaravgifterna** redovisas öppet i lönebesked och på skattsedel. Den så kallade allmänna löneavgiften (en del av arbetsgivaravgiften) bör döpas om till **allmän löneskatt** – eftersom den faktiskt är en skatt och inget annat. Jag vill understryka att omrubriceringen inte utgör någon skattehöjning utan bara är ett sätt att synliggöra en skatt som redan finns.

De svåra egendomsskatterna

Sverige har inte bara hög skatt på arbete. Vi har också bland de lägsta egendomsskatterna i världen. Det är en besynnerlig kombination för ett land som har höga utjämningsambitioner och som har berömt sig av att prioritera arbete och full sysselsättning. Det är rimligt att högre skatt på kapital finansierar en del av den föreslagna sänkningen av skatten på arbete. Men det är inte så lätt som det låter.

- **Arvs- och förmögenhetsskatt** på höga arv och stora förmögenheter vore fördelningsmässigt rimligt och skulle ge människor mer likartade utgångspunkter i livet. Erfarenheterna visar dock att det är svårt att avgränsa vilka tillgångar som ska beskattas och vilka som ska undantas. Risken är stor att det hela resulterar i snåriga regler som den resursstarke har lätt att gå runt. Så var det med den förra förmögenhetsskatten – vilket ledde till att den avskaffades. Den ekonomiska integrationen försvårar dessutom förmögenhetsskatt på rörliga skattebaser, eftersom dessa lätt kan försvinna utomlands. Jag lägger därför inte något förslag om återinförda arvs- och förmögenhetsskatter.
- **Fastighetsavgiften**, däremot, bör reformeras. Den gamla fastighetsskatten var med rätta illa sedd. När den lades samman med förmögenhetsskatten kunde det medföra orimliga resultat för den enskilde. Men när skatten sänktes och belades med tak förlorade den sin koppling till skattebasen – värdet av att bo i sitt ägandes hus. I stället fungerar den i dag regressivt. Dyra fastigheter beskattas betydligt lägre än billiga, och ju dyrare de är desto lägre beskattas de. Dessa dyra bostäder ägs främst av höginkomsttagare. De översta 20 procenten inkomsttagare i Stockholm beräknas i snitt få en – nästan obeskattad – avkastning på sitt bostadskapital på 60 000 kronor var om året.

Skatten behandlar dessutom boende olika. Ägda bostäder beskattas lindrigare än hyresboende. Bostadsrätter beskattas lägre än småhus. Och via avdragsrätten på skuldräntor beskattas belånade bostäder lägre än icke-belånade. Skattesystemet stimulerar således boende i högt belånade ägda bostäder. Den bristande neutraliteten är sannolikt ett skäl till att hyresrätter i så hög utsträckning omvandlas till bostadsrätter och att det byggs så pass få hyreshus.

På lång sikt innebär värdestegringen av det ägda boendet en kapitalöverföring till "insiders" som är inne på marknaden – samtidigt som den försvårar inträdet för dem som försöker ta sig in. De skeva effekterna på inkomst- och förmögenhetsfördelning påverkar bostadskarriären och hela livssituationen; de är långt större än de förändringar på marginalen som ges av avtalsrörelser eller smärre justeringar av inkomstskatten. Låga räntor och generös avdragsrätt bidrar dessutom till skulduppbyggnad, som kan ge finansiell instabilitet.

Fastighetsavgiften bör inte vara regressiv! En fungerande fastighetsskatt bör vara proportionell, utan tak, lika för bostadsrätt och småhus, samtidigt som de uttaxerade beloppen inte ska röra sig i stora steg. Det talar för att skatten bör beräknas med viss eftersläpning och med en begriplig tumregel. En metod som åstadkommer detta är att beskatta taxeringsvärdet i stället för marknadsvärdet, utifrån en schablon som utgår från en viss antagen ränta och stabil förväntad avkastning. Andra utredare har med denna metod föreslagit en skattesats på runt 1 procent av taxeringsvärdet, utan takbegränsning. Då skulle fastighetsskatten bli neutral i förhållande till kapitalinkomstbeskattningen i övrigt.

Men sådana förslag skulle ge en kraftig höjning av skatten för alla – och sannolikt också brett fallande fastighetspriser. Förslag med sådana effekter torde inte överleva politikernas behandling, medias rubriker och särintressenas attacker. Eftersom mitt uppdrag är att leverera genomförbara reformer antar jag en lägre schablonavkastning; något som dessutom sakligt kan motiveras utifrån det låga ränteläget. Konkret föreslår jag att den **kommunala fastighetsavgiften sänks till 0,5 procent av taxeringsvärdet, utan dagens tak**. Den skattesatsen är klart lägre än både den gamla fastighetsskatten och de flesta förslag i debatten – och även lägre än den nuvarande kommunala fastighetsavgiften. Den ska inte heller läggas ihop med någon förmögenhetsskatt, så som var fallet med den gamla fastighetsskatten.

En viktig förändring är att skatten inte längre blir regressiv. Förslaget medför sänkt skatt för de flesta småhus, men högre skatt för dyra villor och för bostadsrätter. En klar majoritet av hushåll med småhus får alltså *lägre* fastighetsavgift med mitt förslag. Större höjningar drabbar enbart de dyraste bostäderna. Därmed sker en viss förmögenhetsutjämning, eftersom bostadens förmögenhetsvärde kan antas stiga något för billigare villor, men sjunka för dyra. De allra flesta ägare av dyra bostäder får dock med mitt sammantagna reformförslag inkomstskattesänkningar som är större än fastighetskattehöjningen. Syftet är att stimulera arbete men beskatta större så kallade *windfall gains* från fastighetsmarknaden.

Likväl är det nödvändigt att införa särskilda **begränsningsregler** som hindrar hushåll med låga inkomster att betala försvärande höjd skatt. Ingen ska betala mer än 4 procent av sin inkomst i fastighetsavgift. Fastighetsavgiften på hyresfastigheter bör slopas.

Enhetlig och enklare kapitalbeskattning

Kapitalinkomster beskattas med olika skattesatser. Flera av dessa skapar skattedrivna placeringar.

- Jag föreslår att de flesta av dessa olika skattesatser ersätts av en **enhetlig skatt på 25 procent**. Det innebär lägre skatt på utdelning för noterade aktier men högre lägsta skatt på utdelning i fåmansbolag.
- **ISK-systemet** bör finnas kvar i dess nuvarande form eftersom det ger ett enkelt och förutsägbart alternativ.
- För att undvika negativa effekter på rörligheten på bostadsmarknaden föreslår jag också att **reavinstskatten vid bostadsförsäljning** ligger kvar på dagens nivå, 22 procent.
- Fastighetsköp blir billigare genom att **stämpelskatten** tas bort. Den är en anakronism som utgör en ren skatt på rörlighet. **Även räntan på uppskjuten kapitalvinst** bör avskaffas.
- En enhetlig och sänkt kapitalinkomstskatt och en reformerad fastighetsavgift gör det också möjligt att minska storleken på **ränteavdragen**. Jag föreslår 25 procent, vilket ger symmetri med inkomstskatten på kapital. Det bidrar till att dämpa skuldsättningen och ger på sikt en sundare ekonomi.

Kombinationen av höjd lägsta skatt på utdelningar i fåmansbolag å ena sidan och kraftigt sänkt marginalskaft på arbete medför också att dagens starka skattedrivna incitament till **inkomstomvandling** – att ta ut sin inkomst som kapitalinkomst i stället för tjänsteinkomst – minskar. Inklusivt bolagsskaft blir skatten på utdelningar enligt mina förslag 41 procent, medan marginalskaften på inkomst av tjänst för de flesta berörda hamnar mellan 32 och 47 procent. Även om arbetsgivaravgiften ska läggas på blir det inte längre lika attraktivt som hittills att starta bolag, förlora trygghetsförmåner, sätta igång pappersarbete och kanske skaffa revisor, när man inte längre gör någon större skattevinst på bolagsformen.

Dock är det inte troligt att åtgärden tillräckligt påverkar inkomstomvandling i större så kallade partnerbolag. Jag föreslår därför att Regeringskansliet utreder möjligheten att reducera det lönebaserade garantibeloppet i den så kallade huvudregeln för fåmansbolag. På

sikt bör inriktningen vara att helt undanröja behovet av särskilda undantag och regler för fåmansbolag. De skatteförslag som läggs här ska, tillsammans med en reduktion av garantibeloppet i huvudregeln, bara ses som ett steg på vägen att helt avskaffa 3:12-reglerna.

Bolagsbeskattningen bör bli mer neutral, och undvika olika skattesatser för olika placeringar, vinster och sektorer. Skattesystemet bör heller inte gynna lån framför finansiering med eget kapital. Här pågår en utveckling åt rätt håll, men den kan skyndas på. Sverige är utsatt för en allt skarpare skattekonkurrens. Den **nominella bolagskatten bör därför sänkas** vidare, och **ränteavdragen minskas**. En sådan åtgärd får sannolikt små effekter på statskassan, men underlättar för svenska företag att klara sig i den internationella konkurrensen, samtidigt som deras balansräkningar blir sundare.

Effektivare miljöskatter

Miljöskatter är viktiga inslag i en strategi för övergång till ett mer hållbart samhälle. Men flera av dagens skatter ger motstridiga effekter, och några saknar tydliga mål. Att ”skatteväxla” i stor skala är inte förenligt med fiskal neutralitet, eftersom gröna skatter på sikt urholkar sin egen skattebas. Ju mer lyckade de är som miljöskatter, desto lägre intäkter ger de.

- Färdriktningen bör vara att **renodla miljöskatterna** – ge dem tydligare fokus på miljön och inte tro att de kan finansiera offentlig sektor i någon större omfattning.
- Konkret föreslår jag att ett antal **undantag från koldioxidskatten** utanför det europeiska utsläppshandelssystemet ETS bör avskaffas. Därmed höjs dieselskatten i jord- och skogsbruket samt för inrikes sjöfart. Alla bör betala samma CO₂-skatt.
- **Reseavdraget** bör göras om; det gynnar i sin nuvarande utformning långväga arbetspendling med bil jämfört med kollektivtrafik, också i storstadsregioner. **Bonus malus-systemet** bör reformeras så att det inte gynnar stora stadsjeepar. Skatteförmånerna på så kallade **förmånsbilar** bör reduceras. Åtgärderna skulle sammanlagt bidra till en snabbare omställning av transportsektorn.

- Sverige bör intensifiera sina försök att vässa **EU:s utsläppshandelssystem**, få EU-medlemmarna att anta högre CO₂-skatt samt agera på internationella klimatmöten för global samordning och höjning av koldioxidskatter. Om EU gör allvar av sina planer på en *Carbon border tax* – i praktiken en sorts tullar på importvaror med stort CO₂-innehåll – bör Sverige medverka.

Enhetlig mervärdesskatt

Det svenska momssystemet är krångligt, och skattebasen utnyttjas bara till hälften, eftersom flera sektorer har nedsatt moms eller ingen alls. Gränsdragningsproblem skapar underligheter – som ibland gränsar till det bisarra – och administrativa kostnader. Dagens system med undantag och sänkta skattesatser ger ”dold” moms som fördyrar produktionen och skapar höga administrationskostnader.

- Jag föreslår att mervärdesskatten på alla nedsatta sektorer höjs till en **gemensam, enhetlig skattesats** på 25 procent, så som avsikten var i skattereformen 1990–91. En effekt blir höjda matpriser eftersom livsmedel i dag har nedsatt moms. De positiva fördelningseffekter som anförs som argument för sänkt moms på livsmedel är en myt. Momsen är ett trubbigt fördelningsinstrument.
- För att skydda barnfamiljer föreslår jag ändå höjt **barnbidrag**; det ger samma fördel till mindre än halva kostnaden. Även **pensionärer med låg pension** bör skyddas, genom ett direkt bidrag.

Bland sektorer som är undantagna från moms föreslår jag att lotterisektorn belastas med full moms, och att bankerna åläggs en särskild aktivitetsskatt. Även fastighetssektorn bör föras in i momssystemet, samtidigt som dess ränteavdrag minskas.

Neutral budgetpåverkan

Sammantaget är reformförslagen statsfinansiellt neutrala. De föreslagna skattesänkningarna summerar till ca 113 miljarder kronor.⁵ Skattehöjningarna summerar till samma belopp. Den offentliga sektorns totala storlek påverkas således inte.

Siffrorna är osäkra. En avgörande fråga är hur kalkylen ska ta hänsyn till ändrat beteende. Sänkt inkomstskatt på tjänst kan till exempel öka arbetsutbudet och därmed indirekt både öka andra skatteintäkter, till exempel mervärdesskatten, och ge kompenserande intäkter från inkomstskatten – så kallade **dynamiska effekter**. Dessa är dock i denna rapport konservativt estimerade i enlighet med Finansdepartementets konventioner och den beräkningsmodell ("FASIT") som utvecklats av SCB och används av riksdagens utredningstjänst. Skulle man räkna in rimliga långsiktiga effekter på sysselsättning, investeringar och tillväxt (se nedan) torde effekten av mina förslag bli starkare statsfinanser. Osäkerheten i att kvantifiera den typen av dynamiska effekter på lång sikt gör emellertid att de inte inkluderats i analysen.

Fördelningseffekter

Den avgörande uppgiften i uppdraget att reformera skattesystemet är att få till stånd ett effektivt skattesystem för att finansiera en välfärdsstat som kan skapa likvärdiga livschanser och bryta segregationen. Skattesystemet bör bidra genom att underlätta inträdet på arbetsmarknaden och stimulera ökad sysselsättning. Detta är skatternas viktigaste bidrag till fördelningspolitiken.

Skatt efter bärkraft är centralt i denna rapport. Det betyder progressiv skatt på tjänst, högre skatt på konsumtion (som ju styrs av inkomsten), proportionell fastighetsavgift och mindre lönsam inkomstomvandling. De sammantagna fördelningseffekterna av så många och olika förslag på skilda områden är svåra att kvantifiera. En av de få aspekter som kan mätas är de direkta, statiska effekterna

⁵ Siffran inkluderar de utgiftsökningar till barnfamiljer och pensionärer som ska kompensera för höjd moms. Mitt uppdrag handlar formellt enbart om skatter. Men just i detta fall är det rimligt att också föreslå en justering av de offentliga utgifterna, såsom ett sätt att bidra till ett bättre skattesystem.

av skattesänkningen på arbete – något som brukar väcka stort intresse i den allmänna debatten. Sänkningen ovanför brytpunkten ger störst ökning av den disponibla inkomsten till den högsta decilgruppen i inkomstfördelningen och ökar **Gini-koefficienten**⁶ med en hundradels enhet, från ca 0,30 till 0,31. Den sortens effekt är ofrånkomlig om vi ska minska gapet mellan inkomst av tjänst och inkomst av kapital.

Men även mindre ökning av inkomstjämligheten bör balanseras, i synnerhet efter flera år av stegrade, lågt beskattade förmögenheter och kapitalinkomster. I den här rapporten föreslås flera steg i den riktningen, på områden som inte bara rör inkomstfördelningen utan också förmögenhetsfördelningen, relationen mellan generationer, mellan arbete och kapital, osv.

- **Inkomstskatten på tjänst under brytpunkten** för statlig skatt sänks kraftigt. Det ger mest till de lägre decilgrupperna i inkomstfördelningen och medför en liten minskning av Gini-koefficienten.
- **Pensionärer** under brytpunkten får motsvarande skattesänkning. Därmed undviks att nya gap öppnas mellan arbetande och pensionärer.
- Innebörden är att **inkomstskatten på tjänst sänks för alla**. Samtliga arbetande får sänkt genomsnittsskatt. Den största sänkningen av marginals-katten tillfaller dem som befinner sig allra längst ned i inkomstfördelningen.
- **Fastighetsavgiften** höjs för dyra bostäder medan den sänks för lägre värderade småhus. Den blir därmed inte längre regressiv. Inkomstskillnaderna efter skatt minskar. Höginkomsttagare, som i allmänhet bor i dyrare hus, får höjd skatt medan ägarna till billigare hus får sänkt skatt.
- Ytterligare en effekt är en viss **förmögenhetsutjämning av fastighetsvärden**. Värdet av dyra bostäder minskar medan värdet av lågt värderade bostäder ökar. Det mildrar också spänningen stad–land.

⁶ Med decilgrupper avses tiondelar. Den högsta decilgruppen är alltså de 10 procent som har högst inkomst. Ginikoefficienten är ett mått på ojämlikhet i inkomstfördelningen. Den anger hur stor andel av de samlade inkomsterna som behöver omfördelas från hög- till låginkomsttagare för att fördelningen skulle bli helt jämn.

- Hushåll med låga inkomster i förhållande till bostadens värde skyddas mot höjd fastighetsskatt med hjälp av en **begränsningsregel**.
- Hushåll med stora lån får betala mer i ränta efter skatt eftersom **avdragen minskar** i värde; det slår mot medel- och höginkomstagare, eftersom dessa i snitt har större lån.
- **Inkomstomvandling** blir mindre lönsam. Färre kommer därmed att kunna tjäna på att omvandla inkomst av tjänst till inkomst av kapital.
- Att mervärdesskatten höjs på nedsatta sektorer betyder **dyrare konsumtion**. Det påverkar alla inkomstgrupper. Men det slår jämnt. Att beskatta konsumtion är att beskatta efter bärkraft.
- **Barnfamiljer och pensionärer** med låg inkomst föreslås ändå kompenseras för höjd matmoms.

I mer allmänna ordalag medför sänkt skatt på inkomst av tjänst **ökade arbetsinsatser** – ökad ansträngning, fler arbetade timmar och en direkt ökning av sysselsättningen (se nedan), vilket i sig är en central faktor för utjämning av livsbetingelser. För egen del tror jag att de åtgärderna som föreslås i den här rapporten kan bidra till att något minska segregation och utanförskap via ökad sysselsättning. Utifrån mina värderingar blir det skattesystem som skissas här mer rättvist än dagens; det ger medborgarna mer likartade förutsättningar, det gör skatterna mer synliga, det belönar arbete och förkovran bättre men manna från himlen mindre.

Positiva effekter på samhällsekonomin

Övriga **samhällsekonomiska effekter** är entydigt **positiva**. Analysen antyder att, även med FASIT:s försiktiga perspektiv, leder de sänkta skatterna på inkomst av tjänst till en sysselsättningsökning med 20 000 personer samtidigt som antalet arbetade timmar ökar med 1,5 procent. Allmänt kan man säga att de som redan har arbete kommer att arbeta mer, medan fler som i dag står utanför arbetsmarknaden får jobb. I ett långsiktigt perspektiv, då vi tar hänsyn till

vidare beteendeförändringar, blir sysselsättningseffekten större – men den fångas alltså inte av modellen.

Den direkta effekten på **BNP-nivån** av skattesänkningarna på arbete är en höjning med 1,4 procent; dock medför breddningen av mervärdesskatten en tillfällig minskning av den disponibla inkomsten som dämpar BNP-ökningen. Förändringarna av kapitalinkomstskatten medför att kapitalmarknaderna fungerar bättre. Resultatet torde bli ökade investeringar och högre produktivitet. När sysselsättning och produktivitet båda stiger, ökar också **den ekonomiska tillväxten** på längre sikt. Incitamenten till skuldsättning försvagas både för hushåll och företag. Det minskar risken för finansiell instabilitet.

På flera av dessa områden är noggrann kvantifiering så gott som omöjlig. FASIT-modellen fångar inte alla de dynamiska effekter som ger ökad sysselsättning. De siffror som anges här är därför en underskattning av den långsiktiga effekten.

En helhet

Förslagen ger i sin helhet ett **enklare, mer överblickbart system** genom bredare skattebaser och färre skattesatser:

- sänkt skatt på arbete med plattare skatteskala och mindre skillnader i skattesatser
- mer enhetlig kapitalbeskattning och ränteavdrag på samma nivå
- breddad, mer enhetlig moms med färre undantag.

Vidare tillåts **människors egna preferenser** slå igenom mer med de förslag som läggs fram här. Skattebetalarna får behålla mer av sina inkomster, medan staten i mindre grad styr medborgarnas konsumtion och val av boende. Ett sådant system torde också bli mer **legitimt**, med lägre förekomst av skatteplanering. Enligt ekonomisk analys ger ett system med lägre marginalskatt på arbete och ökat inslag av enhetlig skatt på konsumtionen mindre effektivitetsförluster och ”spill”. Allt annat lika betyder det **en mer effektiv finansiering av den offentliga sektorn** och därmed mer välfärd för pengarna. Skatteuttaget behöver då inte vara lika högt för en given ambitionsnivå för den offentliga verksamheten.

Ett budskap i den här rapporten är att skattesystemet bör betraktas som en **helhet**. Alla delar hänger ihop. Ett viktigt skäl till dagens bristande effektivitet är att skattebeslut alltför ofta tas styckevis och delat – utan hänsyn till hur de påverkar andra delar av systemet. Den politiska debatten saknar ofta helhetsperspektivet. Media, partier och intressegrupper koncentrerar sig vanligen på kortsiktiga och statiska fördelningseffekter utan att försöka se helheten eller de långsiktiga konsekvenserna. Att utse ”vinnare” och ”förlorare” genom att välja mer eller mindre aparta typfall tar tyvärr ofta över den viktigare debatten om långsiktiga effekter.

Det sorgliga är att dessa röster därigenom också stämplar oss medborgare som en sorts endimensionella stuprör. Vi är bara villaägare eller löntagare, enbart konsument eller barnfamilj, inget annat än bilägare eller pensionssparare. Men de flesta av oss är ju allt detta på en och samma gång. Det blir därför missvisande att lyfta ut en enskild åtgärd ur ett större paket där helheten är det viktiga. Ja, inte bara missvisande. Fördummande.

Den här rapporten utgår tvärtom från att samhället är en helhet, att skatteförslagen bör analyseras samlat och utifrån deras effekt på just helheten – och att vi människor är hela individer, inte bara enögda särintressen.